

Suomi toisena kielenä

Lapsen suomi toisena kielenä (S2)-suunnitelma laaditaan varhaiskasvatushenkilöstön, lapsen huoltajien ja lapsen välisenä yhteistyönä, kun lapsen perheessä puhutaan äidinkielenä muuta kuin suomea, ruotsia tai saamea. Se sisältää suunnitelman suomen kielen sekä lapsen äidinkielen oppimisen tukemisesta. Suunnitelmaan kirjataan S2 -opetuksen menetelmät, tavoitteet, seuranta ja säännöllisen arvioinnin aikataulu. Siihen kirjataan myös huoltajien kanssa sovitut toimenpiteet lapsen oman äidinkielen tukemiseksi. Suunnitelman tekemisestä vastaa ryhmän lastentarhanopettaja sekä varhaiskasvatuksen erityisopettaja.

Kielen kehitys

Havainnoitaessa lapsen suomen kielen kehittymisvaiheita ja kartoitettaessa huoltajien kanssa lapsen oman äidinkielen taitoja voidaan hyödyntää seuraavaa *Lapsen kielen ja puheen kehitys ennen kouluikää* – taulukkoa. Äidinkielen ja toisen kielen oppiminen etenee suunnilleen samojen lainalaisuuksien mukaisesti. Huomioi taulukkoa lukiessasi S2-kielen oppimiseen tarvittava aika 5-7 vuotta.

Lapsen kielen ja puheen kehitys ennen kouluikää

Ikä 0-1 v.	Monipuolista jokeltelua Kyky käyttää eleitä ilmaisen tukena 10 - 30 merkityksellistä sanaa • sanaston ymmärtäminen on kehittyneempää kuin tuottaminen • symbolisia leikkitoimintoja.
1-2 v.	Ymmärtää pieniä lauseita ja kehotuksia (osoittaa esineitä, ojentaa esineen pyydettyäessä) Yli 250 merkityksellistä sanaa (yksilöllinen vaihtelu 0 - 600 sanaa) • sanayhdistelmiä, jotka taipuvat Lapsi oppii noin 10 uutta sanaa päivässä • substantiivien ja verbien osuus määrällisesti suurin • adjektiivit, pronominit ja partikkelit yleistyvät Puheessa esiintyy taivutusmuotoja • preesens- ja imperfektimuotoja • monikon tunnus ja genetiivi • partitiivi, sisä- ja ulkopaikallissijoja Lapset käyttävät myös 'omatekoisia' muotoja ja taivutuksia Kiinnostus puheeseen ja kuunteluun
3 v.	Puhe lähes kokonaan ymmärrettävää Monisanaisia lauseita Apuverbin käyttöä, eri aikamuotoja, verbin taivuttamista eri persoonissa Käsky-, kielto- ja kysymyslauseita Esineiden paikkaa osoittavia määreitä Adjektiivien vertailuasteiden käyttöä Kielellisen tietoisuuden alku: sana- ja loruleikit Ymmärtää arkikieltä, kuuntelee pieniä kertomuksia Puheessa voi ilmetä lievää takertelua tai sujumattomuutta.

4-5 v.	Eri sanaluokan sanoja esiintyy samassa suhteessa kuin aikuisen arkipuheessa Kertoo tarinoita, satuilee Lapsi hallitsee sanojen taivutusta ja lauseiden muodostamista koskevat perussäännöt • omatekoisten taivutusten väheneminen Ilmaisujen tarkentuminen tulee esille • ajan ilmaisuissa • paikan ja sijainnin kuvauksessa • esineiden ja asioiden laadullisessa tarkastelussa (koko, määrä, väri, muoto) Ymmärtää ja käyttää monipuolista ja sujuvaa kieltä
6-7 v.	Lapsi hallitsee noin 14 000 sanaa, sanojen ääntäminen on yleiskielen mukaista Lapsen puhe on selkeää ja rakenteellisesti oikeaa Lapsi nimeää sujuvasti esineitä ja symboleja Foneemisen tietoisuuden kehittyminen • lapsi oivaltaa vähitellen, että sanat muodostuvat erillisistä äänteistä • havaitsee sanojen äänne-eroja • oppii yhdistämään, poistamaan, lisäämään ja laskemaan äänteitä Vuorovaikutuksen perustaitojen omaksuminen • lapsi keskittyy kuuntelemaan puhetta • esittää kysymyksiä kuulemastaan • vastaa kysymyksiin, puhuu vuorotellen • toimii annettujen ohjeiden mukaisesti Ymmärtää jo pitkiä lauseita ja käsitteellistä kieltä

Lähde: Lyytinen, Lastentarha-lehti 1/ 2002 Lapsen kielenkehitys ennen kouluikää

Toisen kielen oppiminen

Kieli on samalla sekä oppimisen kohde että väline muulle oppimiselle. Kieli on ajattelun ja kommunikoinnin väline ja antaa käsitteet ympäröivän maailman hahmottamiseen. Kieli on myös tunteiden ilmaisun väline. Suomen kieli on väline suomalaiseen kulttuuriin ja yhteiskuntaan. Toisen kielen oppimisessa painottuu erityisesti lapsen oman äidinkielen merkitys, koska toisen kielen oppiminen rakentuu aiemmin opitun kielitaidon varaan. Kielen oppimista tapahtuu sekä tietoisesti että tiedostamatta. Kielitaito edistyy, kun molempia oppimistapoja hyödynnetään. Suomi toisena kielenä -oppiminen etenee periaatteessa samassa järjestyksessä kuin suomen oppiminen äidinkielenä. Oppimiseen vaikuttavat kuitenkin lapsen oman äidinkielen ja suomen kielen rakenteelliset erot sekä lapsen kielellinen ja kulttuurinen ympäristö. Kielen oppimisen eteneminen ei tapahdu iän vaan taitojen kehittymisen mukaan. Kieltä oppiakseen lapsi tarvitsee S2- opetuksen lisäksi säännöllisesti suomen kielen mallia vertais- ja pienryhmissä. Tämä tukee myös mahdollisuutta luoda sosiaalisia suhteita niin aikuisiin kuin toisiin lapsiin. Seuraavassa taulukossa on kuvailtu toisen kielen oppimisprosessia, jossa kiinnitetään huomiota kielen viestinnälliseen käyttöön ja kommunikaatiotaitoihin.

Lapsen sujuvalta tuntuva kieli saattaa olla pintasujuvuutta, jonka oppimiseen menee yhdestä kahteen (1-2) vuotta. Pintasujuvuudella tarkoitetaan kykyä puhua kieltä sujuvasti tavallisissa konkreettisissa arkipäivän asioissa. Jotta lapsi selviytyisi oppimisen haasteista, on hänen saavutettava myös ajattelunkieli, joka mahdollistaa kognitiivisen toiminnan ja kyvyn ratkaista ongelmia kielen avulla vailla käytännön yhteyttä. Koko kielenoppimisprosessi kestää viidestä seitsemään (5- 7) vuotta. Samalla kun lapsi oppii suomen kieltä, hän tutustuu myös suomalaiseen kulttuuriin ja tapoihin. Maahanmuuttajataustaisilla lapsilla suomen kielen

oppiminen onkin osana kotoutumista suomalaiseen yhteiskuntaan. Suomen kielen ollessa puutteellinen mahdollisuudet selvitä koulussa, opiskelussa ja työelämässä vaikeutuvat.

Toisen kielen oppimisprosessi

1. Vaihe	• lapsi puhuu vain omalla äidinkielellään • lapsi harjoittelee mielessään ja matkii sekä toistaa sitä, mitä kuulee • osa lapsista havaitsee aktiivisesti eri kieliä ympäristössä, mutta on itse hiljaa • vaihe kestää muutamasta viikosta jopa yli vuoteen
2. Vaihe	• lapsi kommunikoi ei-kielellisesti • kiinnittää toisen huomion itseensä • pyytää asioita ja jäljittelee ei-kielellisin keinoin • voi olla puhumatta mitään • kartuttaa ja havainnoi aktiivisesti uutta kieltä • harjoittelee hiljaisesti uusia asioita • vaihe voi olla lyhyt tai kestää melko pitkään
3. Vaihe	• lapsi alkaa julkisesti käyttää uutta kieltä • kieli ei suju kielipillisesti oikein käyttää tilannesidonnaisia fraaseja, lyhyitä lauseita ja yksinkertaisia muotoja
4. Vaihe	• lapsi on omaksunut kielelliset peruskommunikointitaidot • ilmaisut ovat edelleen lyhyitä, mutta täsmällisempiä • pystyy melko hyvin kommunikoimaan toisella kielellä • on omaksunut toisen kielen tärkeimmät säännöt

Lähde: OPH, Kike, 2005;7-9